

Ecologische beoordeling van beoogde natuurbegraafplaats Bremer Wildernis bij Balk

Opdrachtgever Vollmer & Partners Stedebouw en Landschap, Amersfoort
Referentie Vries, E.W. de. 2014. Ecologische beoordeling van beoogde
natuurbegraafplaats Bremer Wildernis bij Balk. A&W-notitie 2335.
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Projectcode 2335nbw
Status Definitief
Datum 17 december 2014
Projectleider E.W. de Vries
Autorisatie R.J. Strijkstra

Inhoud

1. Inleiding
 2. Situatieschets en plannen
 3. Gebiedsbescherming en beoordeling
 4. Soortbescherming en beoordeling
 5. Conclusies
- Literatuur

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv

Suderwei 2
Postbus 32, 9269 ZR Feanwâlden
tel. 0511 – 474764, fax 0511 – 472740
email: info@altwym.nl
website: www.altwym.nl

Foto 1 en 2. Impressie van het plangebied, met boven een indruk van hoe het grootste deel van het plangebied eruit ziet en onder de meer open plek centraal in het gebied (foto's A&W 2014).

1. Inleiding

Vollmer & Partners begeleidt voor een initiatiefnemer de realisatie van een natuurbegraafplaats in de Bremer Wildernis ten zuiden van Balk. Op dit moment bevindt het project zich in een fase van voorbereiding en planvorming en in dit kader is ecologisch onderzoek gewenst om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de ecologische wet- en regelgeving. Vollmer & Partners heeft Altenburg & Wymenga opdracht gegeven om dit ecologisch onderzoek uit te voeren.

Het doel van dit onderzoek is een ecologische quickscan, waarin de effecten van de plannen worden beoordeeld in het kader van de vigerende natuurwetgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet. Indien van toepassing, worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel aanvullend onderzoek.

In onderhavige notitie zijn de resultaten van het ecologisch onderzoek gepresenteerd. Het onderzoek naar de aanwezigheid van relevante natuurwaarden is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites) over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied. Ten tweede is op 14 november 2014 een oriënterend veldbezoek uitgevoerd, waarbij vooral is gelet op de kans op aanwezigheid van beschermde en/of kritische soorten. Omdat in de omgeving van het plangebied de Das voorkomt, is bij het veldbezoek aan deze soort extra aandacht besteed.

Altenburg & Wymenga presenteert in deze notitie de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

2. Situatieschets en plannen

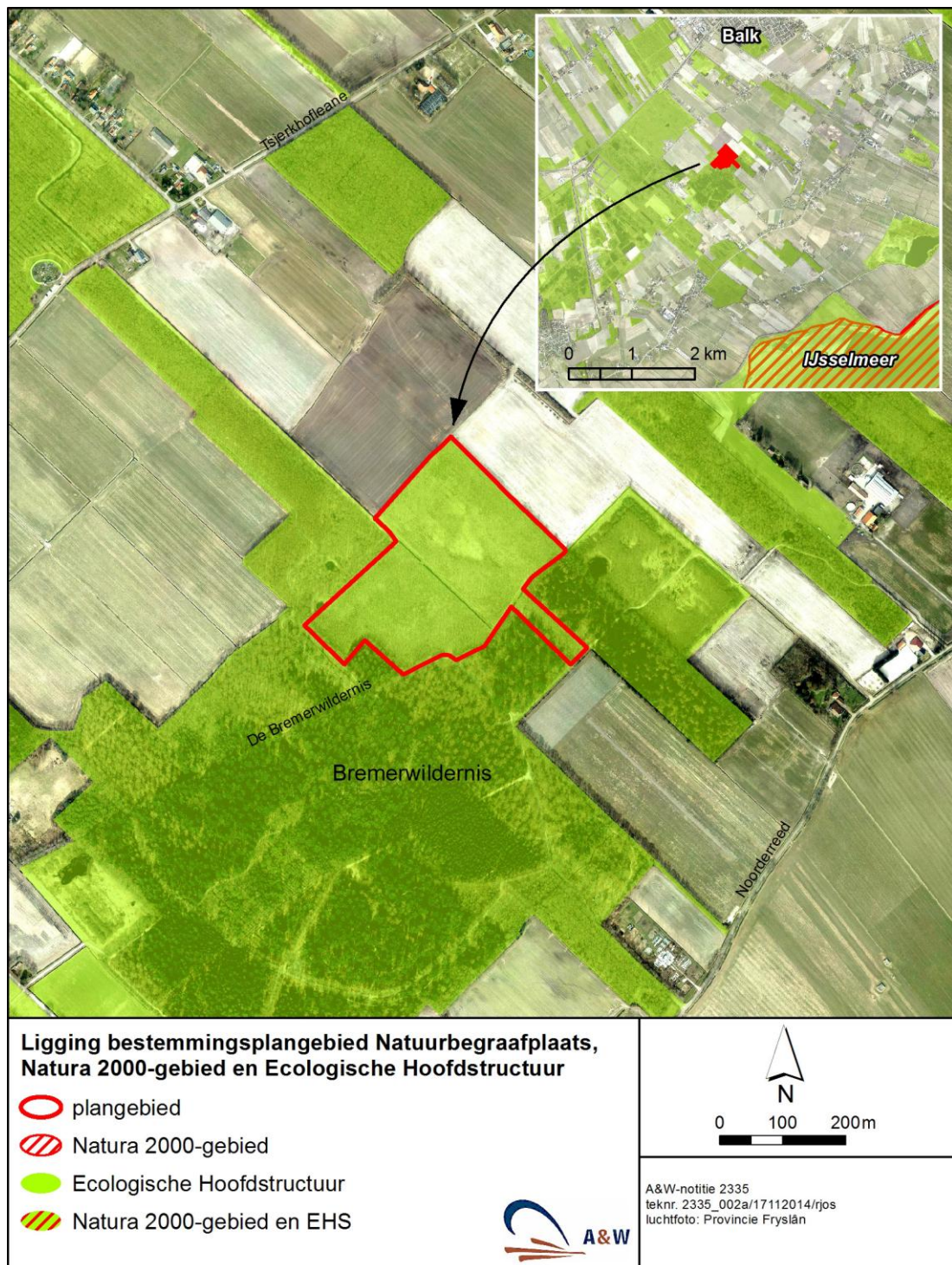
Het plangebied ligt tegen het natuurgebied Bremer Wildernis ten zuiden van Balk in de gemeente De Friese Meren en is weergegeven in figuur 1. Het plangebied bestaat uit productiebos van relatief jonge Acacia. Aan de oostzijde is de begroeiing relatief ijl met een ondergroei van gras, vogelkers, Grote brandnetel en Pitrus. Centraal is het gebied meer open met een vegetatie van Pijpenstrootje. Aan de westzijde is de begroeiing dichter. Door en langs het plangebied liggen enkele sloten/greppels. In het gebied is geen bebouwing aanwezig.

De plannen bestaan uit het realiseren van een natuurbegraafplaats. Op dit moment zijn er nog geen concrete inrichtingsplannen. De realisatie van een natuurbegraafplaats omvat:

- de aanleg van paden/ een padenstructuur
- de aanleg van nieuwe watergangen voor de ontwatering
- een ceremoniële ruimte (al dan niet in de vorm van een gebouw)

Het bestaande bosperceel wordt voor de natuurbegraafplaats omgevormd tot een gevarieerd eikenbos met naast Zomereiken ook Beuk, Haagbeuk, Veldesdoorn en een struiklaag van onder andere Hazelaar, Hulst, Meidoorn en Gelderse roos. Wat betreft nieuwe beplanting zal ook Brem worden toegepast. Hiervoor worden plaatselijk bomen gekapt en bijgeplant. De

open plek in het gebied zal worden gehandhaafd. In het bos worden de graven in lage dichtheid ingepast.

Figuur 1. Ligging van het plangebied tegen de Bremer Wildernis ten zuiden van Balk en de beschermde gebieden in de omgeving.

3. Gebiedsbescherming en beoordeling

3.1 Voortoets: Natuurbeschermingswet

De eerste stap in de beoordeling van activiteiten of plannen volgens de Natuurbeschermingswet is de Voortoets. Daarin wordt bepaald of er een kans is dat (significant) negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied(en). Afhankelijk van de uitkomst daarvan kan vervolgonderzoek nodig zijn.

Het plangebied ligt niet binnen een gebied dat beschermd is volgens de Natuurbeschermingswet. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden zijn 'IJsselmeer' en 'Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving', die respectievelijk op een afstand van 3 en 6 km van het plangebied liggen. Overige Natura 2000-gebieden liggen op een afstand van 15 km of meer van het plangebied en zijn daarom niet van belang voor onderhavige beoordeling. Natura 2000-gebieden zijn aangewezen voor habitattypen en soorten, waarvoor in de aanwijzingsbesluiten instandhoudingsdoelen zijn opgesteld.

Gezien de relatief grote afstand tot het plangebied (minmaal 3 km), het intensieve gebruik van het tussenliggende gebied en de beperkte aard en omvang van het beoogde initiatief, is het uitgesloten dat negatieve effecten optreden op de omliggende Natura 2000-gebieden en de aangewezen natuurwaarden daarvan.

Conclusie Voortoets

Op basis van bovenstaande kan worden geconcludeerd, dat als gevolg van de realisatie van een natuurbegraafplaats in het plangebied geen sprake is van een kans op (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden.

3.2 Ecologische hoofdstructuur

Het plangebied maakt tezamen met de aangrenzende Bremer Wildernis deel uit van de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur (PEHS), zoals is weergegeven in figuur 1. De huidige status en de ambitie voor de toekomst die voor dit deel van de PEHS gelden, is het type 'N16.01 Droog bos met productie'. Ten oosten van het plangebied ligt langs de bosrand met de aangrenzende maïsakker een smalle strook met als ambitie 'N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland'.

De bescherming van de PEHS is tweeledig. Het eerste uitgangspunt is dat er geen verlies van oppervlakte mag plaatsvinden. Daarnaast mogen ingrepen in de nabijheid van de PEHS geen negatieve effecten veroorzaken op de wezenlijke waarden van de PEHS. Deze wezenlijke waarden hebben veelal betrekking op de aanwezige natuurwaarden, maar aspecten als rust, openheid en duisternis vallen hier ook onder.

Indien voor de natuurbegraafplaats een ceremoniële ruimte wordt gerealiseerd, is er sprake van een beperkt verlies van oppervlakte van de PEHS. In de huidige situatie bestaat het gebied uit een soortenarm acaciabos met weinig variatie. Wat betreft de wezenlijke waarden is in het plangebied winst te halen bij een goede inrichting. De beoogde inrichting bestaat uit een gevarieerd eikenbos met open plekken, 'bomenweides' en de aanplant van Brem, waaraan de Bremer Wildernis zijn naam dankt, langs zonbeschenen randen. Van deze inrichting kunnen aanwezig natuurwaarden profiteren en is mogelijk ruimte voor meer natuurwaarden.

Er wordt verwacht dat er 1-2 begrafenissen per twee weken zullen plaatsvinden. Een dergelijke beperkte intensiteit heeft naar verwachting geen noemenswaardige effecten op bijvoorbeeld de waarde als rust in dit deel van de PEHS. Tijdens de aanlegfase zal de rust in

het gebied tijdelijk minder zijn op het moment dat er werkzaamheden worden uitgevoerd. Behalve rust zijn andere wezenlijke waarden die niet direct betrekking hebben op natuurwaarden niet in het geding door de inrichting en het gebruik.

Gezien het bovenstaande wordt geconcludeerd dat de herinrichting van het plangebied tot een natuurbegraafplaats geen (belangrijke) negatieve effecten heeft op de PEHS. Daardoor is de herinrichting niet strijdig met de regelgeving omtrent de ecologische hoofdstructuur. Omdat de Provincie Fryslân het bevoegd gezag is in dezen, wordt de initiatiefnemer geadviseerd om met de provincie in contact te treden om te zien of zij het eens zijn met deze conclusie.

3.3 Overige gebiedsbescherming

Naast de Natuurbeschermingswet en Ecologische Hoofdstructuur kunnen gebieden ook beschermd zijn volgens andere regelgeving, zoals verordeningen (bijv. weidevogelkerngebieden en Ganzenfoerageergebied). In de omgeving van het plangebied liggen geen gebieden die op een andere wijze worden beschermd ten aanzien van natuurwaarden dan de hierboven beschreven regelgeving. De plannen stuiten daarom niet op bezwaren vanuit overige regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming met betrekking tot natuurwaarden.

4. Soortbescherming en beoordeling

Soortbescherming is in Nederland vastgelegd in de Flora- en faunawet, waaraan drie lijsten met soorten en hun beschermingsregime zijn gekoppeld (licht beschermde, middelzwaar beschermde en zwaar beschermde soorten). Het is niet op voorhand uit te sluiten dat in het plangebied wettelijk beschermde soorten voorkomen. Hieronder is per soortgroep besproken welke daarvan (mogelijk) van het plangebied gebruikmaken.

Naast de resultaten van het veldbezoek aan het plangebied, zijn gegevens ontleend van de een aantal standaardwerken op het gebied van soortverspreiding. Daarnaast zijn enkele websites met verspreidingsgegevens geraadpleegd.

4.1 Planten

De vegetatie in het plangebied wordt gekenmerkt door eenvormigheid en een hoge voedselrijkdom. Met voornamelijk acaciabos en een ondergroei van onder andere Grote brandnetel en Pitrus zijn de omstandigheden ongunstig voor wettelijk beschermde plantensoorten. Dergelijke planten worden daarom ook niet verwacht. Om deze redenen veroorzaakt de realisatie van de natuurbegraafplaats geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van planten.

4.2 Ongewervelde diersoorten

De meeste wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten stellen zeer specifieke eisen aan hun leefomgeving, die vaak alleen te vinden zijn in natuurgebieden. Gezien de verspreidingsgegevens en de ecologische randvoorwaarden die ongewervelde diersoorten aan hun omgeving stellen, worden in het plangebied geen wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten verwacht (De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008). De realisatie van de natuurbegraafplaats veroorzaakt om bovenstaande redenen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van ongewervelde diersoorten.

4.3 Vissen

In het plangebied zijn greppels/sloten aanwezig voor het afwateren van overtollig water in het gebied. Waarschijnlijk zijn deze niet het gehele jaar watervoerend, wat de aanwezigheid van vis onwaarschijnlijk maakt. Bovendien hebben de betreffende sloten/greppels te maken met grote hoeveelheden bladafval, waardoor het aannemelijk is dat in de greppels/sloten geen wettelijk beschermde vissoorten voorkomen. Om deze redenen veroorzaakt de realisatie van de natuurbegraafplaats geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vissen.

4.4 Amfibieën

Uit verspreidingsgegevens van amfibieën blijkt dat in de omgeving van het plangebied de zwaar beschermde Rugstreeppad en enkele licht beschermde amfibieënsoorten voorkomen, zoals Bruine kikker, Kleine watersalamander en Gewone pad (Van Delft *et al.* 2013).

De waarnemingen van Rugstreeppad betreffen waarschijnlijk waarnemingen langs de kust van het IJsselmeer ten oosten van Lemmer, waar een populatie van deze soort aanwezig is. In het plangebied is geen geschikt biotoop voor de Rugstreeppad aanwezig, die veelal in pionierssituaties wordt aangetroffen.

Mogelijk maakt het plangebied deel uit van het leefgebied van een aantal licht beschermde amfibieënsoorten. Door de realisatie van de natuurbegraafplaats gaat mogelijk een deel van het leefgebied van deze amfibieënsoorten tijdelijk verloren. Het is aannemelijk dat op de gerealiseerde natuurbegraafplaats opnieuw leefgebied voor de betreffende soorten aanwezig zal zijn. Bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling geldt voor licht beschermde soorten een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Om deze redenen veroorzaakt de realisatie van de natuurbegraafplaats geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van amfibieën.

4.5 Reptielen

In de omgeving van het plangebied komt wat betreft reptielen alleen de middelzwaar beschermde Levendbarende hagedis voor (Van Delft *et al.* 2013). Deze soort komt voor in de Starnumanbossen ten noordwesten van het plangebied. Door de eenvormigheid en hoge voedselrijkdom van het plangebied (ruigte), is het onwaarschijnlijk dat Levendbarende hagedis hier voorkomt. De uitvoering van plannen veroorzaakt om deze redenen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van reptielen.

4.6 Vogels

Broedvogels algemeen

Het plangebied bestaat uit bos, zodat er veel mogelijkheden tot nestelen zijn voor broedvogels. Tijdens het veldbezoek werden onder andere de volgende soorten waargenomen: Merel, Pimpelmees, Koolmees, Vink, Zanglijster, Houtduif en Winterkoning.

Bij werkzaamheden moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om overtreding van de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. Werkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren is een afdoende optie. Een alternatief is om verstorende werkzaamheden voor aanvang van

het broedseizoen te beginnen, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven. Mochten er toch vogels tot broeden komen en worden verstoord door de werkzaamheden, dan ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de werkzaamheden worden gestaakt tot na de broedperiode.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen, die indicatief is en niet uitputtend.

Hoewel het plangebied voor een aantal van deze soorten in potentie geschikt is als broedbiotoop, zijn tijdens het veldbezoek van de soorten die op deze lijst staan geen nestplaatsen aangetroffen in het plangebied. De plannen veroorzaken geen negatieve effecten op de functionaliteit van eventueel aanwezige jaarrond beschermde nestplaatsen in de omgeving van het plangebied. Op korte termijn veroorzaakt de realisatie van de natuurbegraafplaats geen conflict met de Flora- en faunawet, maar als er werkzaamheden worden uitgevoerd na het broedseizoen van 2015, dan dient opnieuw geïnventariseerd te worden of er zich in het gebied vogels hebben gevestigd waarvan de nestplaatsen jaarrond zijn beschermd.

Samenvattend

De realisatie van de natuurbegraafplaats veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedvogels, mits broedende vogels en hun in gebruik zijnde nesten niet verstoord worden en vestiging van vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen uitblijft.

4.7 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet en zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Hierdoor gelden voor deze soorten striktere beoordelingscriteria bij ontheffingsaanvragen dan bij soorten die niet zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Vanwege deze specifieke aandacht wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten komen in paragraaf 4.8 aan bod.

In de omgeving van het plangebied komt een aantal vleermuissoorten voor (Melis 2012), namelijk Gewone baardvleermuis, Franjestaart, Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Gewone grootoorvleermuis en Laatvlieger. Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied. Deze zijn: verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen in Nederland hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en bomen. Tijdens de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. Binnen het plangebied staan geen gebouwen. De bomen in het plangebied zijn relatief jong en te dun om verblijfplaatsen van vleermuizen te herbergen. De realisatie van de natuurbegraafplaats veroorzaakt om deze redenen geen directe effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaats en foerageergebied maken vleermuizen gebruik van lijnvormige landschapselementen om zich te oriënteren. Hoewel de randen van het plangebied langs de open (maïs)akkers en de paden van de Bremer Wildernis in principe dienst kunnen doen als onderdeel van dergelijke vliegroutes, is het onwaarschijnlijk dat in en langs het plangebied essentiële vliegroutes van vleermuizen liggen. Bovendien zal er weinig tot geen verandering aan deze elementen optreden. Om deze redenen wordt geconcludeerd, dat de functionaliteit van de in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen ten aanzien van vliegroutes blijft gewaarborgd.

Foerageergebied

Het plangebied of de directe omgeving ervan kunnen deel uitmaken van het foerageergebied van enkele van de bovengenoemde vleermuissoorten. De kwaliteit van dit foerageergebied zal ongewijzigd blijven, of mogelijk iets toenemen, omdat er meer openheid in het gebied zal ontstaan. Voor de betreffende soorten is in de omgeving bovendien voldoende alternatief foerageergebied voorhanden. Om deze redenen wordt geconcludeerd, dat de functionaliteit van de in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen ten aanzien van foerageergebied blijft gewaarborgd.

Conclusie vleermuizen

Op basis van het bovenstaande wordt geconcludeerd, dat de realisatie van de natuurbegraafplaats geen conflict veroorzaakt met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen.

4.8 Overige zoogdiersoorten

In de omgeving van het plangebied komen zoogdieren voor uit alle drie beschermingscategorieën van de Flora- en faunawet. Hieronder zijn deze per categorie besproken.

Licht beschermde zoogdiersoorten

Volgens de verspreidingsgegevens van zoogdieren komt in de omgeving van het plangebied een aantal licht beschermde zoogdiersoorten voor, zoals Haas, Egel, Mol, Bunzing, Hermelijn, Vos en verschillende (spits)muizensoorten (Vos 2010). Het is te verwachten dat voor een aantal van de genoemde soorten het plangebied deel uitmaakt van het leefgebied. Tijdens het veldbezoek werden Reeën en Hazen waargenomen. Ook werden vermoedelijke rustplaatsen van Ree aangetroffen. Voor licht beschermde zoogdiersoorten geldt een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Om deze reden veroorzaakt de realisatie van de natuurbegraafplaats geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde zoogdiersoorten.

Middelzwaar beschermde zoogdiersoorten

In de omgeving van het plangebied komen de middelzwaar beschermde Eekhoorn en Steenmarter voor (Melis 2012). Eekhoorns komen voor in loof-, naald- en gemengde bossen (Lange *et al.* 2003), zodat het plangebied in principe leefgebied kan zijn voor deze soort. Het bosperceel bestaat echter voornamelijk uit aanplant van Acacia, dat geen voedselbron is voor Eekhoorn. Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten van Eekhoorn aangetroffen, terwijl die gezien de tijd van het jaar relatief eenvoudig waarneembaar zijn. Om deze redenen is het onwaarschijnlijk dat het plangebied een noemenswaardige rol voor Eekhoorn vervult. Daarom veroorzaakt de realisatie van de natuurbegraafplaats geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van de Eekhoorn.

Het plangebied maakt waarschijnlijk deel uit van het leefgebied van de Steenmarter. Deze soort kan binnen een territorium tientallen schuilplaatsen hebben in takkenhopen, boomholtes, dichte struwelen, op zolders en in kruipruimten, waarvan er slechts enkele regelmatig gebruikt worden (Lange *et al.* 2003). De begroeiing in het plangebied is vrij open door de systematische aanplant van *Acacia* en de ijle ondergroei van voornamelijk Grote brandnetel. In het gebied zijn geen takkenhopen, dood hout en oude bomen met gaten of grote wortelkluiten aanwezig. Om deze redenen is de aanwezigheid van verblijfplaatsen van Steenmarter vrijwel uitgesloten. Het plangebied vormt mogelijk wel onderdeel van het foerageergebied van Steenmarter. Door de realisatie van de natuurbegraafplaats gaat mogelijk een beperkt deel van het foerageergebied van de Steenmarter tijdelijk verloren. Er is in de omgeving echter ruim voldoende alternatief foerageergebied voorhanden en na realisatie kan het gebied weer fungeren als foerageergebied. Hierdoor blijft de functionaliteit van eventueel in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen van deze soort gewaarborgd. Om deze reden veroorzaakt de realisatie van de natuurbegraafplaats geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van de Steenmarter.

Zwaar beschermde zoogdiersoorten

Van de zwaarste beschermingscategorie van de Flora- en faunawet komen de zoogdieren Waterspitsmuis, Boommarter en Das voor in de omgeving van het plangebied (exclusief vleermuizen). Voor Boommarter geldt hetzelfde als voor Steenmarter (zie hierboven), zodat er ten aanzien van deze soort geen knelpunt is met de Flora- en faunawet.

De Waterspitsmuis is een soort die voorkomt langs natte oevers met een sterk ontwikkelde kruidlaag en voldoende dekking (Lange *et al.* 2003). Door het ontbreken van dergelijk biotoop in het plangebied is het uitgesloten dat deze soort hier voorkomt.

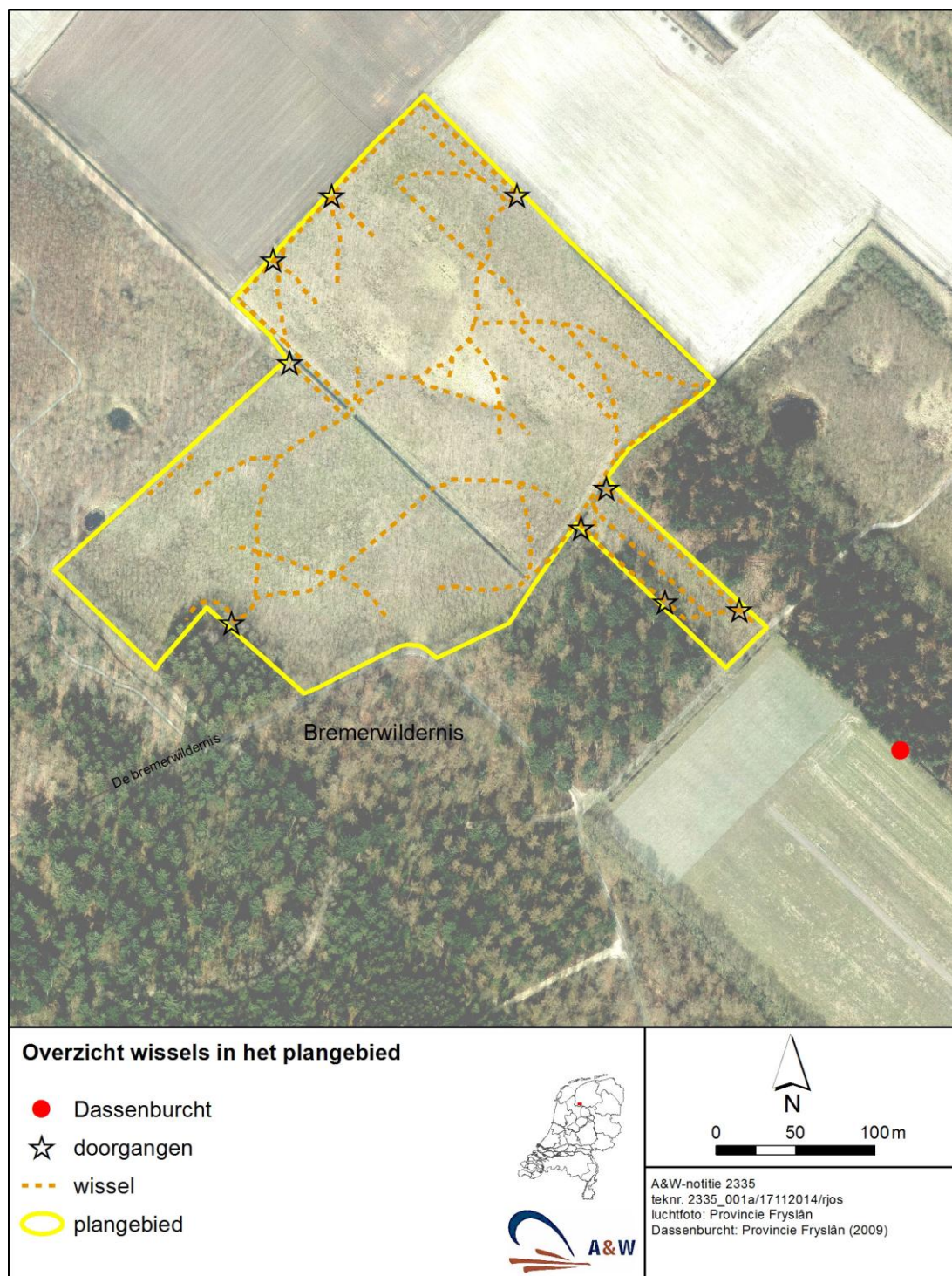
Das

In Gaasterland is één van de kernpopulaties van Das in Friesland aanwezig. In de directe omgeving van het plangebied is een aantal hoofdburchten van deze soort bekend, waarvan één dicht bij het plangebied ligt (zie figuur 2). Om deze reden is het plangebied tijdens het veldbezoek grondig onderzocht op de aanwezigheid van sporen van Das (burchten, wissels, mestputjes etc.). Hierbij zijn in het plangebied geen burchten en vluchtpijpen aangetroffen. Rond het gehele plangebied is ene raster aanwezig, maar er is een aantal onderdoorgangen waargenomen (figuur 2) die Dassen toegang bieden tot het gebied. In het plangebied zijn veel wissels waargenomen, waarvan er ook enkele in gebruik zijn door Reeën. In figuur 2 zijn de aangetroffen wissels weergegeven. Behalve wissels zijn op verscheidene plaatsen in het plangebied graafsporen van Das waargenomen. Er zijn echter geen aanwijzingen die erop duiden dat het plangebied een belangrijke rol speelt als foerageergebied van Dassen.

De Flora- en faunawet beschermt voortplantingsplaatsen en vaste rust- en verblijfplaatsen van Das, maar ook de functionele leefomgeving daarvan. De zaken die nodig zijn om een dassenburcht als voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats te laten functioneren, zijn volgens de Soortenstandaard Das (Dienst Regelingen 2012):

- Voldoende gebied waarin het hele jaar voedsel gevonden kan worden, zoals (vochtige) graslanden, hoogstamboomgaarden, bossen, hagen en singels en houtwallen (primaire voedselgebied).
- Voldoende gebied waarin tijdens bepaalde perioden van het jaar voedsel te vinden is, zoals akkers.
- Voldoende landschapselementen waar ze zich langs kunnen verplaatsen en waar ze dekking kunnen vinden, zoals lijnvormige beplantingen, kleine bosjes en overhoekjes.
- Voldoende migratieroutes (wissels) tussen de burchten die worden gebruikt en het primaire foerageergebied.

Er is sprake van aantasting van de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste rust- of verblijfplaats, als er negatieve effecten optreden op essentiële onderdelen van het leefgebied, zodat deze niet meer als zodanig kunnen functioneren en er geen alternatieven beschikbaar zijn.

Figuur 2. Overzicht van het gebruik van het plangebied door Dassen.

De realisatie van de natuurbegraafplaats vindt plaats in het leefgebied van Dassen. Omdat er in het plangebied geen burchten zijn aangetroffen is er geen sprake van directe aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soort. De functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen van Dassen in de omgeving van het plangebied kan worden aangetast indien door de realisatie van de natuurbegraafplaats essentiële onderdelen van de leefomgeving van die verblijfplaatsen worden aangetast.

Omdat in het plangebied geen aanwijzingen zijn gevonden die erop wijzen dat het plangebied belangrijk foerageergebied is, wordt geconcludeerd dat de realisatie en het gebruik van de natuurbegraafplaats ten aanzien van dat aspect de functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen van Das niet aantast.

In het plangebied is een relatief groot aantal wissels aangetroffen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de systematische aanplant van Acacia zonder veel ondergroei, waardoor er vrijwel geen barrières zijn voor Dassen. Vanwege deze situatie zijn er tijdens de realisatie van de natuurbegraafplaats naar verwachting voldoende (tijdelijke) alternatieven voor wissels. Door de natuurlijke inrichting van het gebied voor de beoogde natuurbegraafplaats zullen er waarschijnlijk geen barrières voor Dassen ontstaan, zodat er ook na realisatie voldoende mogelijkheden voor wissels van Das aanwezig zijn. Omdat het gebruik van de natuurbegraafplaats overdag plaatsvindt en Das nachtactief is, kunnen de Dassen het plangebied in de gebruiksfase blijven gebruiken om zich te verplaatsen. Om deze redenen zal de functionaliteit van verblijfplaatsen van Das in de omgeving van het gebied ten aanzien van wissels gewaarborgd blijven.

Conclusie 'overige zoogdiersoorten'

Op basis van het bovenstaande wordt geconcludeerd, dat de realisatie en het gebruik van de natuurbegraafplaats geen conflict veroorzaakt met de Flora- en faunawet ten aanzien van Das en andere 'overige zoogdiersoorten'.

5. Conclusies

Gebiedsbescherming

De initiatiefnemer wordt geadviseerd om in contact te treden met de Provinsje Fryslân om te verifiëren of zij als Bevoegd Gezag kunnen instemmen met de conclusie dat de realisatie en het gebruik van de natuurbegraafplaats niet strijdig zijn met de regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur.

De beoogde realisatie van de natuurbegraafplaats veroorzaakt geen conflict met de overige ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming (Natuurbeschermingswet 1998 en overige vormen van gebiedsbescherming).

Soortbescherming

De realisatie en het gebruik van de begraafplaats veroorzaken geen conflict met de Flora- en faunawet, mits broedende vogels en hun in gebruik zijnde nesten niet verstoord worden en als vestiging van vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen uitblijft (§ 4.6).

Literatuur

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. *Brachytron*, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Delft, J. van, A. de Bruin & P. Frigge 2013. Waarnemingenoverzicht 2012. RAVON 51, jaargang 15 nummer 5; 119 - 132. RAVON, Nijmegen.
- Dienst Regelingen 2012. Soortenstandaard Das, *Meles meles*. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek 2003. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging KNNV, Utrecht.
- Melis, J. 2012. Werkatlas Zoogdieren van Friesland. Januari 2012. Zoogdieratlas.nl Friesland.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.